

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه کردستان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه علوم تربیتی

عنوان:

مطالعه‌ی برنامه‌ی درسی کسب شده و برنامه‌ی درسی طراحی شده‌ی مهارت
های اجتماعی در کتاب‌های مطالعات اجتماعی و مهارت‌های زندگی

پژوهشگر:

رقیه عبدالله زاده

استاد راهنما:

دکتر مصطفی قادری

استاد مشاور:

دکتر خلیل غلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی گرایش برنامه ریزی آموزشی

مهر ماه ۱۳۸۹

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع
این پایان نامه (رساله) متعلق به دانشگاه کردستان است.

تعهد نامه

اینجانب رقیه عبدالله زاده دانشجوی کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی دانشگاه کردستان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی گروه علوم تربیتی تعهد می‌نمایم که محتوای این پایان نامه نتیجه تلاش و تحقیقات خود بوده و از جایی کپی برداری نشده و به پایان رسانیدن آن نتیجه تلاش و مطالعات مستمر اینجانب و راهنمایی و مشاوره اساتید بوده است.

با تقدیم احترام

رقیه عبدالله زاده

۱۳۸۹/۷/۲۴

تقدیم به:

خانواده‌ام که همواره در مسیر

آموختن و کمال مشوق من بوده اند

سپاسگزاری و قدردانی

سپاس خدای سبحان را که موجب به انجام رسیدن این پژوهش گردید. بر خود لازم می‌دانم از اساتید گرانقدر و تمام بزرگوارانی که در این راه مرا یاری نمودند تشکر نمایم. از استاد گرامی آقای دکتر قادری که برای به ثمرنشتن این تحقیق، یاری‌ام کرده‌اند، نهایت تشکر و قدردانی را دارم. از استاد گرامی جناب آقای دکتر غلامی که در انجام این پژوهش از نظرات ارزشمندشان بهره‌ی وافر برده‌ام، کمال تشکر را دارم. همچنین از تمامی دوستان عزیزم، که یاری صمیمانه‌شان باعث تسریع در امر پژوهش گردید، بسیار سپاسگزارم.

چکیده

هدف از این تحقیق، بررسی و مطالعه برنامه درسی طراحی شده و برنامه درسی کسب شده‌ی مهارت‌های اجتماعی دوره‌ی متوسطه شهر سنندج بود. روش انجام پژوهش در تحقیق حاضر روش ترکیبی و جامعه آماری را کلیه دانش آموزان دوره متوسطه شهر سنندج به تعداد ۷۷۴۳۷ نفر که در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ مشغول به تحصیل بودند تشکیل می‌دادند. ابزار اندازه‌گیری برنامه درسی کسب شده پرسش‌نامه‌ی مهارت‌های اجتماعی کسب شده بود. پایایی پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ درصد به دست آمد که ضریب رضایت بخشی بود. برای بررسی محتوای کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی و مهارت‌های زندگی از روش تحلیل محتوا استفاده شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که میزان مهارت‌های اجتماعی طراحی شده و کسب شده‌ی دانش آموزان مورد مطالعه برابر و متوسط بود. بین مهارت‌های اجتماعی کسب شده‌ی دانش آموزان دختر و پسر و نوع مدرسه از لحاظ آماری تفاوت معناداری مشاهده نشده است. در کتاب مطالعات اجتماعی و مهارت‌های زندگی میزان توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های ارتباطی، مهارت کارگروهی و خودشناسی در سطح خوب بود. به مؤلفه‌های مهارت دگردوستی، حل مساله و تصمیم‌گیری در سطح ضعیف اشاره شده بود که در کل میزان توجه کتاب‌های مطالعات اجتماعی و مهارت‌های زندگی به مهارت‌های اجتماعی متوسط ارزیابی شد.

واژگان کلیدی: مهارت‌های اجتماعی، برنامه درسی کسب شده، برنامه درسی طراحی شده،

دوره‌ی متوسطه.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات تحقیق
۱	۱-۱- مقدمه
۲	۲-۱- بیان مسأله
۳	۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۵	۴-۱- اهداف
۵	۱-۴-۱- هدف کلی تحقیق
۵	۲-۴-۱- اهداف جزئی
۵	۵-۱- سؤالات تحقیق
۶	۶-۱- تعریف نظری و عملیاتی متغیرها
۷	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق
۷	۱-۲- مقدمه
۸	۲-۲- عوامل اجتماعی شدن
۹	۳-۲- انتخاب رفتار شناختی و رفتار عاطفی
۹	۱-۲-۲- مهارت‌های اجتماعی مربوط به عواطف
۱۰	۲-۲-۲- مهارت‌های اجتماعی مربوط به شناخت
۱۰	۴-۲- عوامل موثر بر عملکرد مهارت‌های اجتماعی
۱۰	۱-۴-۲- عوامل فرهنگی
۱۱	۵-۲- انواع مهارت‌های اجتماعی
۱۲	۶-۲- نتایج مهارت‌های اجتماعی خوب
۱۳	۷-۲- نتایج مهارت‌های اجتماعی ضعیف
۱۴	۸-۲- اهمیت مهارت‌های اجتماعی
۱۵	۹-۲- گروه‌های اجتماعی و ارتباطات انسانی در دانش آموزان
۱۵	۱-۹-۲- معیارهای گروه اجتماعی در دانش آموزان
۱۵	۲-۹-۲- ضرورت گرویدن دانش آموزان به گروه
۱۶	۳-۹-۲- هنجارهای گروهی
۱۶	۴-۹-۲- تصمیم‌گیری در گروه
۱۷	۵-۹-۲- مهارت‌های ارتباط گروهی
۱۷	۱۰-۲- ویژگی‌های مهارت‌های اجتماعی
۱۸	۱۱-۲- موقعیت‌های اجتماعی کودکان در مدرسه
۱۹	۱۲-۲- مهارت خودشناسی
۲۰	۱۳-۲- مهارت‌های ارتباط برقرار کردن
۲۱	۱-۱۳-۲- ارتباط غیر کلامی در مهارت‌های اجتماعی

۲۴	۲-۱۳-۲- هنر گوش دادن در مهارت‌های اجتماعی
۲۵	۲-۱۴- اهداف ارتباط اجتماعی از نظر الیوت ارونسون
۲۵	۲-۱۵- تقسیم بندی مهارت‌های اجتماعی
۳۰	۲-۱۶- کارکرد مهارت‌های اجتماعی
۳۰	۲-۱۷- بیماری روانی و میزان مهارت‌های اجتماعی
۳۱	۲-۱۸- سنجش مهارت‌های اجتماعی
۳۱	۲-۱۹- آموزش مهارت اجتماعی
۳۴	۲-۲۰- تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور
۳۷	۲-۲۱- نتیجه گیری
۳۹	فصل سوم: روش تحقیق
۳۹	۳-۱- مقدمه
۳۹	۳-۲- روش تحقیق
۳۹	۳-۳- جامعه‌ی آماری
۴۰	۳-۴- برآورد حجم نمونه
۴۰	۳-۵- روش نمونه گیری
۴۰	۳-۶- ابزار اندازه گیری
۴۱	۳-۷- پایایی و روایی پرسشنامه
۴۲	۳-۸- روش تحلیل محتوا
۴۳	۳-۹- روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها
۴۴	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها
۴۴	۴-۱- مقدمه
۵۳	۴-۲- تحلیل محتوا
۵۵	۴-۳- نتیجه گیری
۵۶	فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری
۵۶	۵-۱- بحث و نتیجه گیری
۵۷	۵-۲- یافته‌های تحقیق
۵۹	۵-۳- پیشنهادهای کاربردی
۵۹	۵-۴- پیشنهادات جهت تحقیقات آتی
۶۰	۵-۵- محدودیت‌های تحقیق
۶۱	منابع
۶۱	الف) منابع فارسی
۶۴	ب) منابع لاتین
۶۶	پیوست

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۳-۱- پرسشنامه مهارت اجتماعی کسب شده و سؤالات مربوط به هرکدام	۴۱
جدول ۴-۱- میزان مهارت‌های خود شناسی دانش آموزان	۴۵
جدول ۴-۲- میزان مهارت‌های ارتباطی	۴۶
جدول ۴-۳- میزان مهارت‌های دگردوستی	۴۷
جدول ۴-۴- میزان مهارت‌های کارگروهی دانش آموزان	۴۸
جدول ۴-۵- میزان مهارت‌های حل مساله	۴۹
جدول ۴-۶- میزان مهارت‌های تصمیم گیری	۵۰
جدول ۴-۷- مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان	۵۱
جدول ۴-۸- مقایسه مهارت اجتماعی کسب شده با مهارت های اجتماعی طراحی شده	۵۲
جدول ۴-۹- تفاوت مهارت اجتماعی دانش آموزان در مدارس مختلف	۵۲
جدول ۴-۱۰- مقایسه مهارت‌های اجتماعی کسب شده با مهارت‌های اجتماعی طراحی شده	۵۴

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۴۵	نمودار ۱-۴- توزیع درصدی مربوط به مهارت خود شناسی
۴۶	نمودار ۲-۴- توزیع درصدی مربوط به مهارت اجتماعی مهارت ارتباطی
۴۷	نمودار ۳-۴- توزیع درصدی مربوط به دگردوستی
۴۸	نمودار ۴-۴- توزیع درصدی مربوط به مهارت کارگروهی
۴۹	نمودار ۵-۴- توزیع درصدی مربوط به مهارت حل مساله
۵۰	نمودار ۶-۴- توزیع درصدی مربوط به مهارت تصمیم گیری
۵۱	نمودار ۷-۴- توزیع درصدی مربوط به مهارت های اجتماعی

	۱
	۲
	۳
	۴
	۵
	۶
فصل اول	۷
کلیات تحقیق	۸
	۹
۱-۱- مقدمه	۹
یکی از راه‌های ایجاد زمینه جهت رشد مطلوب انسان، کسب مهارت‌هایی است که فرد به کمک	۱۰
آن‌ها بتواند با مسایل و مشکلات محیط سازگار شود و برای ادامه زندگی خویش تصمیمات مناسبی	۱۱
اتخاذ نماید. برخورداری از مهارت‌های اجتماعی، فرد را برای غلبه برتنش‌ها و مشکلات پیش‌رو که	۱۲
اقتضای زندگی فردی و اجتماعی است آماده می‌سازد. «منظور از مهارت‌های زندگی آن نوع	۱۳
توانایی‌های شناختی، عاطفی و عملی است که برای موفقیت و احساس شادمانی در زندگی معمولی و	۱۴
عادی مورد نیاز است» (سازمان جهانی بهداشت، ۱۹۹۴، ص ۱۲۷). امروزه در خانه و مدارس	۱۵
و دانشگاه‌ها، رفتارهای آسیب‌زا مانند: پرخاشگری، اضطراب و استرس، ناسازگاری و احساس پوچی و	۱۶
رفتارهای دیگر از این قبیل به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش یافته است. از جمله عواملی که باعث	۱۷
می‌شوند جوانان و نوجوانان به چنین عواقب منفی و مخاطره‌آمیزی دچار شوند کم‌رویی و هراس	۱۸
اجتماعی و عزت‌نفس ضعیف است (مک‌گرا ^۱ ، ترجمه قرچه داغی، ۱۳۸۴). می‌توان گفت یکی از	۱۹
نشانه‌های سلامت روانی و توانمندی افراد در برخورد با مسائل و مشکلات مختلف، وجود روابط	۲۰
اجتماعی و برخورداری از مهارت‌های اجتماعی مؤثر است؛ وجود روابط گرم و صمیمی با انسان‌های	۲۱
دیگر، منبع ایمنی، اعتماد، راحتی و آسایش هر انسانی که به تبع آن می‌تواند در رشد عزت‌نفس و	۲۲
کاهش هراس اجتماعی و کم‌رویی و بی‌ارزشی او مؤثر واقع شود و به هنگام رویارویی با مشکلات و	۲۳
فشارها حتی در مواقع سخت زندگی به او کمک نماید.	۲۴

^۱. Mc Gera

- ۱-۲- بیان مسأله ۱
- ۲ مهارت‌های اجتماعی، رفتارهایی هستند که فرد را قادر به ارتباط مؤثر و دوری جستن از پاسخ‌های ۲
- ۳ نامطلوب نموده و بیانگر سلامت رفتاری و اجتماعی افراد هستند. این مهارت‌ها ریشه در بسترهای ۳
- ۴ فرهنگی و اجتماعی داشته و شامل رفتارهایی نظیر پیش‌قدم شدن در برقراری روابط جدید، تقاضای ۴
- ۵ کمک نمودن و پیشنهاد برای کمک به دیگران است. از مهم‌ترین اهداف آموزشی دوران کودکی و ۵
- ۶ نوجوانی توسعه مهارت‌های اجتماعی بوده و میزان برخورداری کودکان و نوجوانان از این مهارت‌ها ۶
- ۷ بر سلامت فردی و اجتماعی و نیز موفقیت تحصیلی آنان اثرگذار است. بسیاری از کودکان فاقد ۷
- ۸ مهارت‌های اجتماعی بوده و این امر منجر به توسعه‌ی مشکلات روانی نظیر برقراری ارتباطات ناموفق ۸
- ۹ با دوستان، بر عملکرد نامناسب تحصیلی، عدم شرکت در فعالیت‌های گروهی، کم‌رویی، اضطراب، و ۹
- ۱۰ عصبانیت در دوران کودکی و نوجوانی خواهد بود (گرمارودی، ۱۳۸۵). مهارت‌های اجتماعی، ۱۰
- ۱۱ مجموعه‌ای از مهارت‌ها و توانمندی‌ها هستند که فرد را برای مقابله مؤثر و پرداختن به کشمکش‌ها و ۱۱
- ۱۲ موقعیت‌های دشوار زندگی یاری می‌کنند. این توانایی‌ها فرد را قادر می‌سازند تا در ارتباط با سایر ۱۲
- ۱۳ انسان‌ها، جامعه، فرهنگ و محیط خود، مثبت و سازگارانه عمل کرده و سلامت روانی خود را تأمین ۱۳
- ۱۴ کنند. یکی از مشکلاتی که اغلب کودکان و نوجوانان تجربه‌ای از آن در ذهن دارند احساس خجالت ۱۴
- ۱۵ و کم‌رویی است. کم‌رویی یک ناتوانی و معلولیت فراگیر اجتماعی است که در آن فرد از مواجه شدن ۱۵
- ۱۶ با افراد ناآشنا و ارتباطات اجتماعی گریز دارد (افروز، ۱۳۷۴). کم‌رویی و هراس اجتماعی، دو ۱۶
- ۱۷ اصطلاحی است که اغلب برای توصیف افراد کم‌حرف به کار می‌رود که در موقعیت‌های اجتماعی ۱۷
- ۱۸ دچار ترس از ارزیابی منفی می‌شوند. هراس اجتماعی، ترس بیش از حد که باعث می‌شود عملکرد و ۱۸
- ۱۹ تعامل اجتماعی افراد کافی و مناسب نباشد به گونه‌ای که افراد مبتلا به هراس اجتماعی از مشاهده ۱۹
- ۲۰ شدن بیزار هستند و از موقعیت‌های اجتماعی اجتناب می‌کنند (بوئر^۱، ۱۹۹۷). در هر مرحله از زندگی ۲۰
- ۲۱ نداشتن مهارت‌های لازم و عوامل تهدیدکننده دیگر، سلامت روانی و سازگاری افراد را دچار اختلال ۲۱
- ۲۲ می‌سازد. افراد برای مقابله با این عوامل تهدیدکننده از راه‌های مقابله مختلفی استفاده می‌کنند. انتخاب ۲۲
- ۲۳ راه‌های مقابله مناسب و مؤثر در برابر فشارهای روانی ایجاد شده می‌تواند از تأثیر فشارها بر سلامت ۲۳
- ۲۴ روانی افراد کاسته و در نتیجه به سازگاری هر چه بیشتر منجر گردد (عابدینی، ۱۳۸۲). افرادی که ۲۴
- ۲۵ دارای مهارت اجتماعی زیادی بوده و مهارت حل مشکل را دارند نقش محافظ دارند، زیرا این افراد نه ۲۵

^۱. Boer

- ۱ تنها حمایت اجتماعی و عاطفی لازم را هنگام برخورد با مشکلات برای نوجوانان فراهم می‌کنند بلکه
- ۲ رفتارهای مشارکت توأم با همکاری و همدلی را در طول زمان تشویق کرده و سازگاری اجتماعی را
- ۳ تسهیل می‌کنند ولی افرادی که فاقد مهارت‌های اجتماعی‌اند برای دوستان و نوجوانان خطرآفرین
- ۴ هستند، زیرا نوجوانان دارای چنین دوستانی با گذشت زمان غیر اجتماعی‌تر و ناسازگارتر می‌شوند.
- ۵ یکی از اهداف عمده آموزش و پرورش در هر کشوری ایجاد سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان
- ۶ است. در این راستا آموزش مهارت‌های اجتماعی فرد را قادر می‌سازد تا با انجام رفتارهای مورد قبول
- ۷ جامعه به نحوه شایسته با دیگران ارتباط متقابل برقرار نماید (هاس لاجر^۱، ۱۹۹۸ به نقل از عابدینی،
- ۸ ۱۳۸۲). مدرسه مکانی اجتماعی است که با برآوردن نیازهای عاطفی، جسمی و فکری اعضایش
- ۹ موجبات تکوین و پرورش شخصیت و سازگاری افراد را ممکن می‌سازد. با توجه به این که
- ۱۰ مهارت‌های اجتماعی در مدرسه و جامعه بر چگونگی برخورد اعضای آن، می‌تواند در تفکر و رفتار
- ۱۱ آنها مؤثر واقع شود، عملکرد معلمان و محتوای برنامه‌های درسی در موقع بروز تضاد و تعارض،
- ۱۲ گسستگی روابط و اشکال در تصمیم‌گیری و سایر موارد تأثیر دارد. پژوهش حاضر بر آن بوده است
- ۱۳ که تا به هدف کلی طرح یعنی بررسی میزان مهارت‌های اجتماعی کسب شده و طراحی شده در دانش
- ۱۴ آموزان دست یابد.

۱۵-۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق

- ۱۶ ارزیابی مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان در سال‌های اخیر مورد توجه متخصصان روان
- ۱۷ شناسی و تعلیم و تربیت بوده و در این راستا تحقیقات زیادی در زمینه تأثیر مهارت‌های اجتماعی بر
- ۱۸ سازگاری آینده دانش‌آموزان انجام شده است. کودکانی که مهارت اجتماعی کافی بدست آوردند در
- ۱۹ ایجاد رابطه با دوستان خود و یادگیری در محیط آموزشی موفق‌تر از کودکانی هستند که این مهارت‌ها
- ۲۰ را ندارند؛ تحقیقات متعدد نشان‌دهنده تأثیر منفی فقدان مهارت اجتماعی بر سلامت روانی دانش
- ۲۱ آموزان است. دانش‌آموزی که این مهارت را کسب کرده واکنش‌های مثبتی از خود بروز می‌دهد و از
- ۲۲ رفتارهایی که پیامد منفی دارند دوری می‌جوید چنین فردی دارای رفتارهایی نظیر همکاری، مسولیت
- ۲۳ پذیری، همدلی و خوداتکایی بوده و با دیگران روابط موفقیت‌آمیزی دارد (شهیم، ۱۳۸۴). یافته‌های پژوهش‌ها
- ۲۴ نشان داده‌اند که افراد تنها، گوشه‌گیر و افرادی که نمی‌توانند یا نمی‌دانند که چگونه ارتباط اجتماعی
- ۲۵ مؤثر و روابط صمیمانه با دیگران داشته باشند، قادر به کسب حمایت‌های اجتماعی نیستند و شرط

^۱. Hase lager

- ۱ لازم و اساسی دست یافتن به حمایت اجتماعی و تقویت رفتارهای مثبت و سازنده، برخورداری
- ۲ ازدانش و هنر مهارت‌های اجتماعی به شکل درست و اصولی است. ازسوی دیگر هنگامی که افراد با
- ۳ یک مشکل روبه رو می‌شوند به واکنش‌های مختلفی دست می‌زنند که این واکنش‌ها جنبه هیجانی،
- ۴ شناختی و گاهی رفتاری دارند. گاهی ممکن است به حل مشکل بینجامد یا فرد را از آن دور کند. همه
- ۵ این موارد دربرگیرنده شیوه‌های مقابله‌ای و داشتن مهارت‌های اجتماعی است.
- ۶ کیامنش (۱۳۸۱) درتحقیق خود تحت عنوان سنجش صلاحیت‌های دانش‌آموزان پایه پنجم دبستان
- ۷ (ارزشیابی درونداد و برونداد) نشان داد که عملکرد دانش‌آموزان مورد مطالعه درحوزه مهارت‌های
- ۸ زندگی ازحداقل مورد انتظار (۶۰درصد) کمتر است و تنها ۱۲/۸درصد دانش‌آموزان ازحداقل مورد
- ۹ انتظار، عملکرد بالاتری دارند. فریده دوکانه‌ای فرد (۱۳۸۵) نیز درتحقیق خود تحت عنوان تأثیرآموزش
- ۱۰ مهارت‌های زندگی برافزایش عزت نفس و کاهش کم رویی دانشجویان متذکر شد که آموزش
- ۱۱ مهارت‌های زندگی برافزایش عزت نفس دانشجویان تأثیر ندارد اما برکاهش کم رویی دانشجویان
- ۱۲ مؤثر است. زنجانی و همکاران (۱۳۸۷) دریک پژوهش مقایسه حساسیت جسمانی و مهارت‌های
- ۱۳ اجتماعی در افراد کم رو، مبتلا به هراس اجتماعی را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیدند که
- ۱۴ افراد کمرو و مبتلا به هراس اجتماعی نسبت به افراد عادی مهارت‌های اجتماعی ضعیف تری دارند.
- ۱۵ گوسریک و جونز^۱ (۱۹۸۱) در یک پژوهش نشان دادند که افراد تنها و کم رو به جای این که از
- ۱۶ بودن کنار دیگران خوشنود باشند، بیشتر بدبین و نگران هستند و آموزش مهارت‌های اجتماعی
- ۱۷ می‌تواند در این زمینه کارساز باشد. اسمیت^۲ و همکاران (۲۰۰۴) در یک مطالعه، برنامه استاندارد آموزش
- ۱۸ مهارت‌های زندگی (LST) را با یک شیوه القایی (I-LST) مقایسه کردند. ۹ مدرسه کوچک
- ۱۹ روستایی به طور تصادفی جهت اجرای دو برنامه باگروه‌های کنترل در نظر گرفته شدند. برنامه LST به
- ۲۰ طور معنی داری مصرف الکل را در دختران کاهش داد. در پایان دو سال، برنامه LST برای تأثیر روی
- ۲۱ سیگار کشیدن دختران ادامه داده شد اما نتایج معنی دار نبود و اجرای برنامه‌ها تأثیر معنی دار روی
- ۲۲ پسران نداشت. کمبل^۳ (۲۰۰۶) در پژوهشی، تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی را بر موفقیت
- ۲۳ دانشجویان، مورد بررسی قرار داده به این نتیجه دست یافتند که آموزش مهارت‌های اجتماعی در
- ۲۴ انتقال موفقیت آمیز دانشجویان از دانشگاه به محیط کار، تأثیر مثبت و معنادار ایجاد می‌کند.

1. Goswick & Jones

2. Smite

3. Camble

۱	یادگیری موفقیت آمیز مهارت‌های اجتماعی، احساس یادگیرنده را در مورد خود و دیگران تحت
۲	تاثیر قرار می‌دهد کسب این مهارت‌ها نگرش دیگران را نیز در مورد فرد تغییر می‌دهد. به همین خاطر
۳	کسب مهارت‌های اجتماعی هم شخص و هم محیط را تغییر می‌دهد و این اصل دوسویه، ارتقای
۴	بهداشت روان را شتابی دو چندان می‌بخشد و از آنجایی که کسب این مهارت‌ها در افراد به عنوان یک
۵	نوع مهارت زندگی است که باید توسط معلمین و کتاب‌های درسی مورد توجه قرار گیرد. در این
۶	راستا، در تحقیق حاضر سعی می‌شود با تحلیل محتوای کتاب‌های درسی مهارت‌های زندگی و
۷	مطالعات اجتماعی بررسی شود که تا چه اندازه در این کتاب‌ها به این امر مهم پرداخته شده است.
۸	۱-۴- اهداف
۹	۱-۴-۱- هدف کلی تحقیق
۱۰	مطالعه برنامه درسی کسب شده و برنامه درسی طراحی شده‌ی مهارت‌های اجتماعی در کتاب‌های
۱۱	مهارت‌های زندگی و مطالعات اجتماعی در دوره متوسطه.
۱۲	۱-۴-۲- اهداف جزئی
۱۳	- میزان مهارت‌های اجتماعی در میان دانش آموزان دوره متوسط شهر سنندج بررسی شود.
۱۴	- میزان پرداختن کتاب‌های درسی مهارت‌های زندگی و مطالعات اجتماعی به موضوع مهارت‌های
۱۵	اجتماعی مطالعه شود.
۱۶	- سطوح مهارت‌های اجتماعی در کتاب‌های درسی مهارت‌های زندگی و مطالعات اجتماعی در
۱۷	ایران مقایسه شود.
۱۸	- برنامه درسی کسب شده و طراحی شده‌ی مهارت‌های اجتماعی در کتاب‌های درسی مهارت‌های
۱۹	زندگی و مطالعات اجتماعی مقایسه شود.
۲۰	۱-۵- سؤالات تحقیق
۲۱	- میزان مهارت‌های اجتماعی در میان دانش آموزان دوره متوسطه شهر سنندج تا چه اندازه است؟
۲۲	- کتاب‌های درسی مهارت‌های زندگی و مطالعات اجتماعی تا چه اندازه به موضوع مهارت‌های
۲۳	اجتماعی پرداخته اند؟

- ۱ - در کتاب‌های درسی مهارت‌های زندگی و مطالعات اجتماعی به کدام مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی بیشتر یا کمتر توجه شده است؟ ۲
- ۳ - برنامه‌های درسی کسب شده و طراحی شده مهارت‌های اجتماعی تاچه اندازه با یکدیگر تطابق دارند؟ ۴
- ۵ - ۱-۶- تعریف نظری و عملیاتی متغیرها
- ۶ تعریف نظری مهارت‌های اجتماعی، اسلبی و گوارا^۱ (۲۰۰۳). معتقد بودند که مهارت‌های اجتماعی عبارتند از؛ توانایی ایجاد ارتباط متقابل با دیگران در اجتماع، به طوری که در عرف جامعه قابل قبول و ارزشمند باشد. ۷
- ۸
- ۹ تعریف عملیاتی مهارت‌های اجتماعی
- ۱۰ تعریف عملیاتی مهارت‌های اجتماعی، عبارت است از؛ نمره‌ای که فرد در آزمون مهارت‌های اجتماعی، یا خرده آزمون‌هایی که در هر یک از این مهارت‌ها را می‌سنجد، بدست می‌آورد. ۱۱
- ۱۲ برنامه درسی طراحی شده
- ۱۳ تعریف نظری برنامه درسی طراحی شده، عبارت است از؛ یک سلسله وقایع آموزشی طراحی شده که به قصد تحقق نتایج آموزشی برای یک یا چند دانش آموز پیش بینی شده است (ملکی، ۱۳۸۱، ص ۱۴). ۱۴
- ۱۵
- ۱۶ تعریف نظری برنامه‌ی درسی کسب شده، یادگیری‌ها و تجارب فردی قصد شده و بدون قصد در مدرسه که توسط فرد کسب شده است. ۱۷
- ۱۸ تعریف عملیاتی برنامه‌ی درسی کسب شده، نمره‌ای که دانش آموزان از طریق پرسشنامه‌ی مهارت‌های اجتماعی کسب شده دریافت خواهند کرد. ۱۹
- ۲۰
- ۲۱

¹. Slaby & Gara

	۱
	۲
	۳
	۴
	۵
	۶
فصل دوم	۷
مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق	۸
	۹
	۱۰
	۱۱
	۱۲
	۱۳
	۱۴
	۱۵
	۱۶
	۱۷
	۱۸
	۱۹
	۲۰
	۲۱
	۲۲
	۲۳
	۲۴
	۲۵

۹-۱-۲- مقدمه

تأمین، حفظ و ارتقاء سلامتی آحاد مردم یکی از مهمترین اهداف و اولویت‌های جوامع است. امروزه سلامتی، رفاه کامل جسمی، روانی و اجتماعی است نه فقط نبود بیماری یا ناتوانی. از آن جایی که دانش آموزان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند، توجه به این قشر از جامعه از لحاظ آموزشی و تربیتی، باروری و شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی تربیتی جامعه را موجب می‌گردد. یکی از عوامل بسیار مهم در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان توجه به عوامل روان شناختی آنان می‌باشد. از جمله ویژگی‌های شخصیتی مهمی که به نظر می‌رسد عملکرد دانش آموزان را در شرایط استرس زا تحت تأثیر قرار می‌دهند و مانع تأثیر عوامل مزاحم شونده می‌شوند، سرسختی روانشناختی و مهارت‌های اجتماعی می‌باشند (محمدامینی، ۱۳۸۵). برخورداری از مهارت‌های اجتماعی و ارتباطات ثمربخش برای داشتن عملکردی موفق در زندگی ضروری است. مهارت‌های اجتماعی از فرهنگ و گروه‌های اجتماعی که فرد در ارتباط با آنها قرار دارد تأثیر پذیرفته و میزان برخورداری از این مهارت‌ها در سلامت رفتاری و اجتماعی افراد نقش بسزایی ایفا می‌نماید (گرمارودی، ۱۳۸۵). این مهارت‌ها دانش آموزان را برای تعامل با سایر افراد آماده می‌کنند. بچه‌ها شاید در مدرسه، درس خاصی برای یادگیری این گونه مهارت‌ها از آموزگاران نگیرند، ولی می‌توانند از چگونگی رفتار آنها با خودشان و سایر دانش آموزان دریابند که در شرایط گوناگون چگونه باید رفتار کنند؛ بدیهی است فردی می‌تواند در این درس یا آزمون موفق شود که بتواند در موقعیت‌های گوناگون، رفتاری صحیح و مناسب از خود نشان دهد.

- ۱ این گروه افراد قادرند از مدرسه و فعالیت‌هایشان لذت ببرند و تمام آموزش‌های آن را با رویی باز
- ۲ بپذیرند. در مقابل، اگر دانش آموزی نتواند نمره‌ای قابل قبول از این درس بگیرد، قادر نخواهد بود
- ۳ رفتاری درست و متناسب با شرایط از خود نشان دهد و پیامد آن نیز عملکردهای تحصیلی و اجتماعی
- ۴ او خواهد بود. پس کسب این مهارت‌ها نقش بسیار مهمی در سلامت روانی و احساس ارزشمندی در
- ۵ دانش آموزان بازی می‌کنند.
- ۶ **۲-۲ - عوامل اجتماعی شدن**
- ۷ عمده‌ترین کانال‌های اجتماعی کننده مدرسان جامعه از دیدگاه فاتحی زاده و فتحی (۱۳۸۰) موارد
- ۸ زیر می‌باشد:
- ۹ ۱- خانواده
- ۱۰ معمولاً وقتی کودکان، با هوش، با ادب یا از لحاظ اجتماعی سازگارند، به حساب والدین گذاشته
- ۱۱ می‌شود؛ همچنین وقتی که پرخاشگر، عصبی و از لحاظ درسی ضعیف باشند باز والدین مسئول
- ۱۲ شناخته می‌شوند، در بسیاری از جوامع، خانواده در زندگی کودکان اهمیت بسیاری دارد؛ کنش متقابل
- ۱۳ کودکان خانواده در زمینه گسترده‌ای انجام می‌گیرد. روش‌هایی که والدین برای اجتماعی کردن
- ۱۴ کودکان به کار می‌برند به شدت تحت تأثیر خرده فرهنگ و فرهنگ گسترده‌تری است که خانواده در
- ۱۵ آن زندگی می‌کند، این روشها تحت تأثیر خصوصیات کودک نیز قرار دارد.
- ۱۶ ۲- همسالان و همبازی‌ها
- ۱۷ هرچند که نوجوان در جستجوی درجاتی از استقلال از خانواده است، اما هنگام دریافتن خود و
- ۱۸ جا گرفتن در اجتماع نیاز شدیدی به حمایت دارد. در نتیجه اتکای او به گروه‌های هم‌سال به طور
- ۱۹ قابل توجهی افزوده می‌گردد و قبولی او توسط همسالانش بیش از حد اهمیت پیدا می‌کند؛ در همین
- ۲۰ زمینه نوجوانان به طور عموم اهمیت بیشتری به رفاقت با دیگران و به مورد علاقه بودن می‌دهند، تا
- ۲۱ بر محصل خوب بودن یا در کار و زندگی موفق شدن، برای نوجوان گروه‌های همسال، با کمک به او
- ۲۲ در یادگیری مهارت‌های اجتماعی و نقش‌های روانی و بارزی در قبول کردن استانداردهای بزرگسالان،
- ۲۳ عملاً کار معلم را انجام می‌دهد (ادیب، ۱۳۸۲).
- ۲۴ ارتباط خوب با دیگران در آغاز نوجوانی به طور عمده متمرکز به گروه همسالان و دوستان است.
- ۲۵ در این برهه از زندگی نوجوانی، احساس فرد این است که دیگران بویژه همسالان همانند «مخاطبین
- ۲۶ خیالی» شاهد رفتار و احساسات و اندیشه‌های او هستند. در نیمه دوم دوره نوجوانی است که فرد

- ۱ مایل است بداند دیگران درباره او چه می‌اندیشند و براین طریق او خود را در آینه‌ی دیگران نظاره
- ۲ می‌کند تا هویت اجتماعی خویش را تثبیت کند. ارزشیابی دیگران و دوستان از نوجوان، آغاز حرکت
- ۳ او به سوی روابط متقابل پیشرفته اجتماعی است (ادیب، ۱۳۸۲).
- ۴ ۳- مدرسه و نظام آموزشی
- ۵ یک انسان معمولی بخش عمده‌ی دوران بیداری خود را از سن شش سالگی بعنوان دانش آموز در
- ۶ محلی می‌گذراند که به وسیله جامعه ایجاد شده و مدرسه خوانده می‌شود. یکی از کلیدهای توسعه
- ۷ علمی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر کشور توجه به مدارس است؛ زیرا اگر به واقع در پی
- ۸ توسعه هستیم یکی از جاهایی که باید مورد توجه جدی قرار گیرد مدارس می‌باشند (ادیب، ۱۳۸۲).
- ۹ ۲-۳- انتخاب رفتار شناختی و رفتار عاطفی
- ۱۰ رفتار شناختی در رفتار عاطفی دو عنصر ضروری در به کارگیری مهارت‌های اجتماعی هستند.
- ۱۱ پرورش مهارت‌های اجتماعی شناختی و عاطفی به رفتار صرفاً اجتماعی و مشهود مربوط نمی‌شود
- ۱۲ بلکه با فرآیندهای درونی ارتباط دارد و غالب برنامه‌های آموزشی در زمینه این دو بعد دارای عناصری
- ۱۳ شناختی و عاطفی می‌باشد.
- ۱۴ ۲-۲-۱- مهارت‌های اجتماعی مربوط به عواطف
- ۱۵ هرچند عواطف و احساسات پیشامدهای خصوصی به شمار می‌آیند و اندازه گیری آنها، جز به
- ۱۶ شکل رفتار مشهود، مشکل است ولی عواطف و تظاهرات آنها در آموزش مهارت‌های اجتماعی جای
- ۱۷ خود را دارند (هانی، ۱۹۸۸، به نقل از دهقانی، ص ۲۷). برخی عواطف (یعنی علاقه، اشتیاق، شادی،
- ۱۸ تعجب، پریشانی و تشویق، خشم، و طغیان، نفرت و انزجار، تحقیر و خوارشماری، ترس و وحشت،
- ۱۹ خجلت و شرم، تحقیر و تقصیر) را «عواطف بنیادی» نامیده است که در مجموع، دیگر حالات
- ۲۰ عاطفی (یعنی اضطراب، افسردگی روحی، عشق و عناد و نفرت) را تشکیل می‌دهند. آموزش
- ۲۱ مهارت‌های اجتماعی مربوط به عواطف را می‌توان دارای چند جنبه به هم مرتبط دانست. این آموزش
- ۲۲ در پایین‌ترین مقطع با شناخت و تعیین هویت عواطف دیگران آغاز می‌شود و هدف غایی آن
- ۲۳ یادگیری راه‌های مناسب و قابل قبول و نحوه ابراز هر نوع احساس در هر وضعیت است. همدلی به
- ۲۴ معنای تجربه کردن احساسات طرف مقابل بدون از دست دادن هویت خود و پاسخ دقیق به نیازهای
- ۲۵ او، بدون آلوده شدن به آنهاست که در کتاب‌های اخیر مربوط به مهارت‌های اجتماعی توجه زیادی به